

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АУДИТУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

В статті дано критичну оцінку методики аудиту кредиторської заборгованості та підходи до розробки методики кредиторської заборгованості у відповідності з критеріями МСА.

В статье дана критическая оценка методики аудита кредиторской задолженности и подходы к разработке методики кредиторской задолженности в соответствии с критериями МСА.

In the article the critical estimation of method of audit of account payable and approaches is given to development of method of account payable in accordance with the criteria of MSA.

Ключові слова: зобов'язання, кредиторська заборгованість, програма аудиту, методика аудиту, міжнародні стандарти аудиту.

В ході здійснення господарських операцій підприємства вступають з іншими господарюючими суб'єктами в певні економічні взаємовідносини, наслідком яких є виникнення кредиторської заборгованості. Кредиторська заборгованість є одним із джерел формування засобів для підприємств і тому виступає складовою частиною господарських операцій економічних суб'єктів, з точки зору їх фінансової стабільності. Через це актуальними стають питання методики проведення аудиту кредиторської заборгованості з метою надання повної і правдивої інформації для прийняття управлінських рішень щодо визначення фінансового стану підприємств, результатів його діяльності та перспективного розвитку.

Питанням методики аудиту кредиторської заборгованості сьогодні присвячують свої дослідження вітчизняні та зарубіжні вчені В.П.Суйц, А.Н.Ахметбеков, Т.А.Дубровина, А.Д.Шеремет, В.П.Суйц, Г.М.Давидов, Філіп Л.Дефліз, Г.Р.Дженік та ін., Ф.Ф.Бутинець, Б.Ф.Усач, В.В.Собко, Н.І.Верхоглядова, В.П.Шило, С.Б.Ільїна, О.М.Брадул.

Аналіз літературних джерел стосовно аудиту кредиторської заборгованості свідчить, що в цих працях по-різному розглядається методика аудиту кредиторської заборгованості.

Тому метою статті є аналіз існуючих методик аудиту кредиторської заборгованості та вивчення основних шляхів її удосконалення.

Кілька вітчизняних та зарубіжних авторів розглядають методологію проведення аудиту кредиторської заборгованості і визначають предмет, мету, конкретні завдання, напрямки або етапи, які повинні бути виконані в процесі проведення аудиту. Розглянемо основні з них.

Так, Філіп Л. Дефліз, Г.Р. Дженік та ін.[1,с.418] основною метою аудиторської перевірки нарахованих заборгованостей та інших зобов'язань визначають одержання достатньої впевненості, що:

- ✓ всі нараховані суттєві зобов'язання перед посередниками та інші

заборгованості, що існують на дату складання балансу, правильно підраховані та оцінені;

✓ суми, що зареєстровані як існуючі нараховані зобов'язання, були санкціоновані;

✓ витрати, по зв'язані з цими зобов'язаннями, зареєстровані та підраховані правильно і послідовно.

Ф.Ф. Бутинець та Б.Ф. Усач [2, с.232] метою аудиту операцій із зобов'язаннями визначають встановлення достовірності первинних даних щодо наявності зобов'язань перед кредиторами, повноти і своєчасності відображення первинних даних у зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку зобов'язань і його відповідності прийнятій обліковій політиці, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, реальності наявних зобов'язань, законності і доцільності проведених розрахунків, достовірності відображення стану зобов'язань у звітності господарюючого суб'єкта.

В.П. Суйц, А.Н. Ахметбеков, Т.А. Дубровина [6, с. 276], А.Д. Шеремет, В.П. Суйц [9, с. 310] предметом аудиторської перевірки кредиторської заборгованості визначають: 1) відповідність відображення в обліку кредиторської заборгованості прийнятій обліковій політиці; 2) реальність існування та правильне і повне відображення в обліку кредиторської заборгованості. Вони пропонують відповідні процедури.

В.Я. Савченко [4, с. 216-222] визначає такі завдання для перевірки кредиторської заборгованості:

✓ вивчення реальності кредиторської заборгованості - як довгострокової, так і поточної;

✓ встановлення причин і строків утворення заборгованості;

✓ перевірка наявності простроченої кредиторської заборгованості;

✓ вивчення кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності;

✓ з'ясування правильності списання заборгованості, строк позовної давності якої минув, перевірка достовірності відображення за відповідними статтями балансу суми кредиторської заборгованості;

✓ перевірка правильності та обґрунтованості списання заборгованості та оформлення і відображення в обліку заборгованості за одержаними авансами.

В.В. Собко, Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, О.М. Брадул [5, с. 148] при викладенні методики проведення аудиту кредиторської заборгованості визначають її напрями:

✓ встановлення реальності кредиторської заборгованості: визначення причин та термінів виникнення заборгованості;

✓ перевірка правильності відображення у бухгалтерському балансі залишків;

✓ перевірка реальності повернення та обґрунтованість списання заборгованості:

✓ визначення суми кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув;

✓ перевірка правильності відображення заборгованості на рахунках обліку та у фінансовій звітності;

✓ встановлення наявності актів звірки розрахунків чи гарантійних листів і дотримання строків позовної давності.

Г.М. Давидов [3, с. 172-173] в методиці проведення аудиту розрахунків з постачальниками, покупцями та замовниками, дебіторами та кредиторами визначає наступні етапи перевірки кредиторської заборгованості: визначення реальності відображеної кредиторської заборгованості, перевірка наявності та списання кредиторської заборгованості, щодо якої минув термін позову та визначення простроченої кредиторської заборгованості, підтвердження достовірності заборгованої, відображеної в балансі.

Л.М. Чернелевський, Н.І. Верещи [8, с.139-142] не виділяють складання програми аудиту, завданнями аудиту зобов'язань визначають перевірку: правильності класифікації зобов'язань у відповідності з нормативними актами, правильності оцінки відображення зобов'язань у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності, наявності і правильності оформлення первинних документів, правильності використання відповідних рахунків бухгалтерського обліку, відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку, своєчасності розрахунків по зобов'язаннях підприємства, оцінки стану заборгованості підприємства, оцінки стану внутрішнього контролю і аудиту зобов'язань підприємства.

На наш погляд, метою аудиту кредиторської заборгованості, як і інших статей балансу, є отримання достатніх доказів впевненості підтвердження автентичності зобов'язань перед підприємством, достовірності відображення та розкриття інформації відповідно до діючих принципів та тверджень (якісних аспектів) подання фінансової звітності і здатності підприємства ефективно використовувати кредитну політику для збереження подальшої безперервної діяльності підприємства.

Згідно з МСА, для того, щоб підтвердити достовірність будь-якої статті балансу, в тому числі і кредиторської заборгованості, необхідно зібрати достатні аудиторські докази для підтвердження тверджень у фінансових звітах. Ці твердження такі: існування; права і обов'язки; наявність; повнота; оцінка вартості; подання і розкриття інформації.

Тому методику аудиту кредиторської заборгованості необхідно розглядати на підставі цих тверджень. Наведемо її в табл. 1.

Методика аудиту кредиторської заборгованості

№ п/п	Твердження	Завдання
1	2	3
1	Наявність (існування)	- підтвердження залишків на рахунках 631, 632, 64, 65, 66, 685
2	Права та зобов'язання	- підтвердження права власності резидента (покупця або комітента) на товари, роботи, послуги, які отримані від постачальника. Для їх підтвердження необхідно встановити наявність документального підтвердження: зобов'язань сторін, оприбуткування товарів, факту оплати.
3	Повнота	- необхідно впевнитися, що всі довгострокові зобов'язання (довгострокові кредити банків, емісія облігацій, відстрочені податкові зобов'язання) відображені в обліку на підставі кредитних угод, статутних документів; що всі рахунки постачальників, підрядників та інших кредиторів з поточних зобов'язань були зареєстровані в журналах (відомостях) надходження запасів, відповідних журналах (2, 3) та відомостях аналітичного обліку до них; що всі забезпечення, які створені у відповідності з прийнятою обліковою політикою, відображені в бухгалтерському обліку.
4	Оцінка вартості	- необхідно проконтролювати правомірність класифікації зобов'язань, тому що від цього залежить оцінка зобов'язань. Так, довгострокові зобов'язання повинні бути відображені у фінансовій звітності за їх теперішньою вартістю — дисконтованою сумою

1	2	3
		майбутніх платежів, яка, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання. Поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення — недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення цього зобов'язання. Суми створених підприємством забезпечень визнаються витратами. Непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.
5	Подання і розкриття	- передбачає правильну класифікацію операцій та господарських фактів і їх відображення у фінансовій звітності. Для підтвердження даного твердження необхідно дослідити наявність робочого плану рахунків і кореспонденцію рахунків для відображення особливостей експортно-імпортних операцій, ступінь аналітики (за умовами ІНКОТЕРМС, за видами договорів, за контрагентами). Особливу увагу слід приділити перевірці правильності визначення курсових різниць за монетарною та немонетарною заборгованістю і класифікації заборгованості у іноземній валюті за строками погашення у балансі.

Методика збору аудиторських доказів при перевірці кредиторської заборгованості є досить висвітленою, тому не будемо зупинятися на цих питаннях.

Запропоновані підходи до розробки методики аудиту кредиторської заборгованості у відповідності з твердженнями МСА дозволить отримати необхідні аудиторські докази та сформувані думку щодо повноти і достовірності інформації про кредиторську заборгованість у фінансовій звітності та примітках до неї.

Список використаних джерел:

1. Аудит Монтгомери / Ф.Л. Дефлиз, Г.Р.Дженник, В.М.О Рейли и др. - М.: Аудит ЮНИТИ, 1997.- 542 с.
2. Аудит і ревізія підприємницької діяльності: Навч. посіб. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. - Житомир: ПП «Рута», 2001. -416с.
3. Давидов Г.М. Аудит: Навч.посіб. - 2-е вид., перероб. і доп.- К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. - 363 с.
4. Савченко В.Я. Аудит: Навч. посібник. - К.: КНЕУ 2002. - 322 с.
5. Собко В.В., Верхоглядова Н.І., Шило В.П., Ільїна С.Б., Брадул О.М. Організація і методика проведення аудиту; Навчально-практичний посібник. — К.: ВД «Професіонал», 2004. — 624 с.
6. Суйц В.П., Ахметбеков А.Н., Дубровина Т.А. Аудит: общий, банковский, страховой: Учебник. - М.: ИНФРА-М, 2000. -556 с.
7. Трущ В. Є. та ін. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності: Навч.-метод. посіб./ В. Є. Трущ, Т.А. Калінська, Т.А. Алексеева, І.О. Дмитрієнко: За ред. проф. В.Є. Труша. - Херсон: Олді-плюс. 2002. — 128 с.
8. Чернелевський Л.М., Беренда Н.І. Аудит: Навч. посіб. —К.: Міленіум, 2002. - 466 с.
9. Шеремет А.Д., Суйц В.П. Аудит: Учебник. - 3-е изд., доп. и перераб. - М.: ИНФРА- М, 2002. - 360с.